

ΠΑΠΟΥΤΣΙ

παπούτσι, το, πλ. **παπούτσια** κ. **παπούτσα, τα**, ουσ. [<μσν. παπούτσιν <τουρκ. *parus*, αραβ. αρχής], το παπούτσι. Πολλές φορές, ο εν. με την έννοια του πλ. δηλώνει το ζευγάρι: «πήρα ένα παπούτσι που σκίζει». (Λαϊκό τραγούδι: *σφίξε με και κούτσα κούτσα το πολύ πολύ να φάμε τα παλιά μας τα παπούτσα*). Υποκορ. **παπουτσάκι, το**. (Ακολουθούν 33 φρ.)·

- από γλώσσα, παπούτσι, βλ. λ. [γλώσσα](#)·

- *γελάνε τα παπούτσια μου*, (ειρωνικά) έχουν ανοίξει μπροστά και γύρω γύρω, έχουν ξεχαρβαλωθεί και, κατ' επέκταση, είμαι πολύ φτωχός: «έφτασα στο σημείο να γελάνε τα παπούτσια μου και να μην μπορώ ν' αγοράσω άλλα». (Λαϊκό τραγούδι: *γελάνε τα παπούτσια μου, πάει το παντελόνι, σε τούτο το ρεστάρισμα καμιά δε με ζυγώνει*). Από την εικόνα του παπουτσιού που η σόλα του είναι ξεκολλημένη και μαζί με τα καρφιά (παλιότερα), που προεξέχουν, παρομοιάζεται με στόμα που χαμογελάει και φαίνονται τα δόντια του·

- γλώσσα παπούτσι, αλλά μυαλό κουκούτσι, βλ. λ. [γλώσσα](#)·

- *γυαλίζει τα παπούτσια (κάποιου)*, συμπεριφέρεται δουλικά σε κάποιον: «είναι πολύ περήφανος άνθρωπος και δε γυαλίζει τα παπούτσια κανενός»·

- *δε γαμάς ψηλά καπέλα και παπούτσια ελβιέλα!* ή *δε γαμείς ψηλά καπέλα και παπούτσια ελβιέλα!* βλ. λ. [καπέλο](#)·

- *δεν ξέρει να δέσει τα παπούτσια του*, βλ. συνηθέστ. *δεν ξέρει να δέσει τα κορδόνια του*, λ. *κορδόνι*·

- *έβγαλε μια γλώσσα σαν παπούτσι!* βλ. λ. [γλώσσα](#)·

- *έβγαλε τα παπούτσια του και μπήκε*, αγόρασε σπίτι πλήρες επιπλωμένο: «βέβαια, έδωσε κάτι παραπάνω γι' αυτό το σπίτι, αλλά έβγαλε τα παπούτσια του και μπήκε». Από τη συνήθεια που έχουν πολύ να βγάζουν τα παπούτσια τους στην εξώπορτα και να μπαίνουν μέσα ή αμέσως μόλις μπουν στο σπίτι·

- *έλιωσα τα παπούτσια μου*, περπάτησα πάρα πολύ, ιδίως ψάχνοντας κάποιον ή αναζητώντας εργασία ή χρήματα, ή τα έφθειρα, τα πάλιωσα από την πολλή χρήση: «αμάν ρε παιδάκι μου, έλιωσα τα παπούτσια μου, μέχρι να σε βρω! || για να βρω αυτή τη δουλίτσα, έλιωσα τα παπούτσια μου || έλιωσα τα παπούτσια μου, γιατί δεν είχα δεύτερο ζευγάρι να φορέσω». Πολλές φορές, η φρ. συνοδεύεται από χειρονομία με την οποία το χέρι, δείχνει μπροστά και κάτω στα πόδια, όπου υπάρχουν τα παπούτσια και, πολλές φορές, για περισσότερη έμφαση, η φρ. στον τύπο *έλιωσα πολλά ζευγάρια παπούτσια*·

- *έφαγα τα παπούτσια μου*, περπάτησα πάρα πολύ, έλιωσα τα παπούτσια μου: «πήρα τα μπαράκια με τη σειρά κι έφαγα τα παπούτσια μου, μέχρι να σε βρω». (Λαϊκό τραγούδι: *σφίξε με και κούτσα κούτσα, το πολύ πολύ να φάμε τα παλιά μας τα παπούτσα*)·

- *έχει μια γλώσσα σαν παπούτσι!* βλ. λ. [γλώσσα](#)·

- *η γλώσσα μου έγινε παπούτσι ή η γλώσσα μου έγινε σαν παπούτσι*, βλ. λ. [γλώσσα](#)·

- *θέλει γαμήσι δίχως σάλιο, στενό παπούτσι και κατήφορο*, βλ. λ. [γαμήσι](#)·

- *κρεμώ τα παπούτσια ή κρεμώ τα παπούτσια μου*, (για ποδοσφαιριστές) σταματώ να παίζω ποδόσφαιρο, ιδίως λόγω προχωρημένης ηλικίας: «με το τέλος του πρωταθλήματος, λέω να κρεμάσω τα παπούτσια μου, γιατί παραμεγάλωσα»·

- *με κόβουν τα παπούτσια*, είναι στενά, με στενεύουν: «προχωρήστε εσείς κι εγώ θα 'ρθω πιο αργά, γιατί με κόβουν τα παπούτσια»·

- με χτυπάει το παπούτσι ή με χτυπάνε τα παπούτσια, είναι στενό, στενά και πληγώνεται το πόδι μου, τα πόδια μου: «με χτυπάνε τα παπούτσια, γι' αυτό δεν μπορώ να περπατήσω γρήγορα»·
- μένω με μισό παπούτσι, περιέρχομαι σε μεγάλη φτώχεια: «απ' τη μέρα που έπεσε έξω η επιχείρησή του, έμεινε με μισό παπούτσι»·
- παίρνω παπούτσι, **α.** απολύομαι από την εργασία μου, από τη δουλειά μου: «ήθελαν να κάνουν περικοπές και πήρα παπούτσι μαζί με καμιά δεκαριά άλλους». **β.** με διώχνει ο ερωτικός μου σύντροφος: «την έπιασα να φιλιέται μ' έναν άλλον και πήρε παπούτσι». Συνών. *παίρνω πόδι*·
- παπούτσι από τον τόπο σου (κι ας είν' και μπαλωμένο), είναι προτιμότερος ο γάμος μεταξύ συμπατριωτών: «πρόσεξε εκεί που θα πας μην μπλέξεις με καμιά ξένη που έχει τα μυαλά της πάνω απ' το κεφάλι, γιατί θέλω να 'χεις καλά μέσ' στο μυαλό σου πως παπούτσι από τον τόπο σου κι ας είν' και μπαλωμένο». (Λαϊκό τραγούδι: με σπαραγμό, παιδάκι μου, τη γνώμη μου σου στέλνω, **παπούτσι από τον τόπο σου κι ας είναι μπαλωμένο**)·
- πατώ στις μύτες των παπουτσιών μου, βλ. συνηθέστ. *πατώ στις μύτες των ποδιών μου*, λ. *μύτη*·
- περπατάει με τρύπια παπούτσια, είναι πολύ φτωχός (τόσο, που δεν έχει χρήματα να αγοράσει καινούρια παπούτσια): «απ' τη μέρα που χρεοκόπησε, περπατάει με τρύπια παπούτσια»·
- περπατώ στις μύτες των παπουτσιών μου, βλ. λ. συνηθέστ. *περπατώ στις μύτες των ποδιών μου*, λ. *μύτη*·
- πιάσε τον ξυπόλυτο και πάρε τα παπούτσια του ή πιάσε τον ξυπόλυτο και πάρ' του τα παπούτσια, λέγεται ειρωνικά στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει δυνατότητα να πάρει κανείς από κάποιον κάτι, ιδίως χρήματα, όταν αυτός δεν έχει: «του 'δωσα κάποτε κάτι δανεικά και δεν μπορώ να του τα πάρω. -Τι να πάρεις από ένα χρεοκοπημένο, πιάσε τον ξυπόλυτο και πάρ' του τα παπούτσια». Συνών. *πάρ' τ' αβγό και κούρεψ' το*· βλ. και φρ. *πιάσε τον αστακό και κόψε το μαλλί του*, λ. *αστακός*·
- τα γράφω όλα στα παλιά μου τα παπούτσια ή τα έχω γραμμένα όλα στα παλιά μου τα παπούτσια, δε με μέλει, δε με νοιάζει για τίποτα, αδιαφορώ τελείως για όλα: «όπως έγιναν τα πράγματα στη ζωή, τα έχω όλα γραμμένα στα παλιά μου τα παπούτσια». Συνών. *τα γράφω όλα στ' αρχίδια μου ή τα έχω γραμμένα όλα στ' αρχίδια μου / τα γράφω όλα στον πούτσο μου ή τα έχω γραμμένα όλα στον πούτσο μου (στον ψώλο μου, στην πούτσα μου, στην ψωλή μου, στο πέος μου, στο καυλί μου) / τα γράφω όλα στα παλιά μου υποδήματα ή τα έχω γραμμένα όλα στα παλιά μου υποδήματα / τα γράφω όλα στα παλιά των υποδημάτων μου ή τα έχω γραμμένα όλα στα παλιά των υποδημάτων μου / τα γράφω όλα στα τελευταία των υποδημάτων μου ή τα έχω γραμμένα όλα στα τελευταία των υποδημάτων μου / τα γράφω όλα στο μουνί μου ή τα έχω γραμμένα όλα στο μουνί μου / τα γράφω όλα στο παλιό μου το τεφτέρι ή τα έχω γραμμένα όλα στο παλιό μου το τεφτέρι / τα γράφω όλα στον διαβόλου το κατάστιχο ή τα έχω γραμμένα όλα στον διαβόλου το κατάστιχο / τα γράφω όλα εκεί που δεν πιάνει μελάνι ή τα έχω γραμμένα όλα εκεί που δεν πιάνει μελάνι*·
- τα γράφω στα παλιά μου τα παπούτσια ή τα έχω γραμμένα στα παλιά μου τα παπούτσια (ενν. τα λόγια σου, αυτά που μου λες), δεν τα υπολογίζω, δεν τα παίρνω διόλου υπόψη μου: «ό,τι να μου πεις τα γράφω στα παλιά μου τα παπούτσια». Συνών. *τα γράφω στ' αρχίδια μου ή τα έχω γραμμένα στ' αρχίδια μου / τα γράφω στον πούτσο μου ή τα έχω γραμμένα στον πούτσο μου (στον ψώλο μου, στην πούτσα μου, στην ψωλή μου, στο πέος μου, στο καυλί μου) / τα γράφω στα παλιά μου υποδήματα ή τα έχω γραμμένα στα παλιά μου υποδήματα / τα γράφω στα παλιά των υποδημάτων μου ή τα έχω γραμμένα στα παλιά των υποδημάτων μου / τα γράφω στα τελευταία των υποδημάτων μου ή τα έχω γραμμένα στα τελευταία των υποδημάτων μου / τα γράφω στο μουνί μου ή τα έχω γραμμένα στο μουνί μου / τα γράφω στο παλιό μου το τεφτέρι ή τα έχω γραμμένα στο παλιό μου το τεφτέρι / τα γράφω στον διαβόλου το κατάστιχο ή τα έχω γραμμένα στον διαβόλου το κατάστιχο / τα γράφω εκεί που δεν πιάνει μελάνι ή τα έχω γραμμένα εκεί που δεν πιάνει μελάνι*·
- της δίνω τα παπούτσια στο χέρι ή της δίνω τα παπούτσια της στο χέρι, διακόπτω τον ερωτικό δεσμό που έχω μαζί της, τη διώχνω: «τον τελευταίο καιρό ήταν όλο γκρίνια, γι' αυτό της έδωσα τα παπούτσια στο χέρι κι ησύχασα»·

- της (του) πέταξε τα παπούτσια έξω απ' την πόρτα, έδιωξε το ερωτικό του (της) ταίρι με βίαιο, με σκαιό τρόπο: «μόλις άρχισε να του αντιμιλάει η λεγάμενη, της πέταξε τα παπούτσια έξω απ' την πόρτα || μόλις τον είδε να 'ρχεται πάλι μεθυσμένος στο σπίτι, του πέταξε τα παπούτσια έξω απ' την πόρτα». Από την εικόνα του εκνευρισμένου ατόμου που, όταν μαλώνει και διώχνει το ερωτικό του ταίρι από το δωμάτιο, πετάει και διάφορα προσωπικά του αντικείμενα καθώς και τα παπούτσια·

- το 'να τσαρούχι και τ' άλλο παπούτσι, λέγεται για τα άτομα που δεν ξέρουν να συνδυάζουν τα ρούχα τους και για το λόγο αυτό γίνονται γελοία: «έχει τόσα λεφτά και δεν ξέρει να ντυθεί, γιατί, όπως κυκλοφορεί, είναι το 'να τσαρούχι και τ' άλλο παπούτσι»·

- το στόμα μου έγινε παπούτσι ή το στόμα μου έγινε σαν παπούτσι, βλ. λ. [στόμα](#)·

- τον γράφω στα παλιά μου τα παπούτσια ή τον έχω γραμμένο στα παλιά μου τα παπούτσια, **α.** αδιαφορώ, τον περιφρονώ τελείως, τον αγνωώ: «εσένα να σε βοηθήσω, αλλά το φίλο σου τον έχω γραμμένο στα παλιά μου τα παπούτσια». **β.** δεν τον υπολογίζω, δεν τον φοβάμαι καθόλου: «αν σου ξαναπεί πως θα με δείρει, να του πεις πως τον γράφω στα παλιά μου τα παπούτσια». (Λαϊκό τραγούδι: *ας πάει και το παλιάμπελο, δε νοιάζομαι σταλιά, τον κόσμο στα παπούτσια μου τον γράφω τα παλιά*). Συνών. τον γράφω στ' αρχίδια μου ή τον έχω γραμμένο στ' αρχίδια μου / τον γράφω στον πούτσο μου (στον ψώλο μου, στην πούτσα μου, στην ψωλή μου, στο πέος μου, στο καυλί μου) ή τον έχω γραμμένο στον πούτσο μου (στον ψώλο μου, στην πούτσα μου, στην ψωλή μου, στο πέος μου, στο καυλί μου) ή τον γράφω στα παλιά μου υποδήματα ή τον έχω γραμμένο στα παλιά μου υποδήματα / τον γράφω στα τελευταία των υποδημάτων μου ή τον έχω γραμμένο στα τελευταία των υποδημάτων μου / τον γράφω στο μουνί μου ή τον έχω γραμμένο στο μουνί μου / τον γράφω στο παλιό μου το τεφτέρι ή τον έχω γραμμένο στο παλιό μου το τεφτέρι / τον γράφω στον διαβόλου το κατάστιχο ή τον έχω γραμμένο στον διαβόλου το κατάστιχο / τον γράφω εκεί που δεν πιάνει μελάνι ή τον έχω γραμμένο εκεί που δεν πιάνει μελάνι·

- του βάζω τα δυο πόδια σ' ένα παπούτσι, βλ. λ. [πόδι](#)·

- του δίνω τα παπούτσια στο χέρι ή του δίνω τα παπούτσια του στο χέρι, τον διώχνω από τη δουλειά μου, από την επιχείρησή μου ή διακόπτω τον ερωτικό δεσμό που έχω μαζί του: «επειδή έκανε συνέχεια κοπάνα, του 'δωσα τα παπούτσια του στο χέρι». (Λαϊκό τραγούδι: *βρε κουτσαβάκι, μη μου κάνεις τον καμπόσο, τα παπούτσια στο χεράκι θα σου δώσω*)· βλ. και φρ. της δίνω τα παπούτσια στο χέρι·

- τρώω παπούτσι, βλ. φρ. παίρνω παπούτσι·